

3. Космеда Т. Функционально-семасиологическое исследование имен предметно-признаковой семантики. *Очерки по функциональной лексикологии*. Ф. С. Бацевич, Т. А. Космеда. Львов: Изд-во «Світ», 1997. С. 209–351.
4. Космеда Т. А., Халіман О. В. «Грамматика оцінки» як актуальна проблема сучасного мовознавства. *Лінгвістичні студії*. 2011. № 22. С. 17–23.

Сергій Колонюк
(*м. Вінниця*)

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ПАРЕМІЙНИХ ОДИНИЦЬ

Паремії – один з основних кодів культури, що формувався багато віків і передавався від покоління до покоління; це презентація категорій та установок життєвої філософії народу як носія мови. Паремії образно називають автобіографією народу, дзеркалом його культури й душі, що зберігається в паремійній картині світу, мотивованій паремійним менталітетом народної свідомості. Саме в мові відображено національний характер народу, своєрідність його мовомислення, а це виразно фіксується насамперед у паремійному фонді лінгвокультури.

Наприкінці XIX – на початку XX ст. Іван Франко розглядав паремійний корпус як сукупність жанрів фольклору й комунікації, хоч зазначене у своїх розвідках не декларував. Дослідник увів у створений ним паремійний словник «Галицько-руські народні приповідки» (2006) не лише прислів'я, приказки, скоромовки, типові штампи окремих мовленнєвих жанрів, як-от: вітальні формули, формули співчуття, компліменту, висловлення жалю, ущипливості і под., але й фрагменти деяких прецедентних текстів, зокрема кінцівки анекдотів, пісень і т. ін. І. Франко розумів паремійний склад мови широко. На його думку, це «не тільки моральні, філософські судження, життєві правила, але також певні стереотипні особисті рефлексії, вислови загальнолюдських почувань, прокляття, жарти, ущипливості, висміювання, порівняння і фігуральні звороти, як і деякі, якщо можна так сказати, вивітрені формули ворожби – “примовлянь”, [...] найрізноманітніші пародії (моливотів, обрядів, заклинь і навіть серйозних прислів'їв) [...], деякі “застарілі” загадки, значення яких стало з часом настільки прозорим, що народ перестав уважати їх загадками і вживає як прислів'я» [3, с. 94].

Ядерними елементами власне паремійного корпусу, так званим паремійним мінімумом, на чому сходиться більшість науковців, є прислів'я та при-

казки, що розглядаються як: (1) «інтерпретативні акти», (2) знаки етнічної культури, (3) «архів» народної мудрості, (4) тематичні чи семантичні угруповання [4, с. 4].

За способом актуалізації оцінних значень і реалізації комунікативних функцій учені виокремлюють паремії-настанови, серед яких паремії-настанови за тематичною проблематикою, що проєктуються на певний вік адресата; паремії, що виконують виховну функцію; а також ті, що вказують на форми і стиль спілкування чи зосереджують увагу на умовах спілкування [Див. про це: 2].

М. Лановик та З. Лановик є прихильниками жанрової та хронологічної класифікації паремійних класифікацій і виокремлюють: вітальні вислови-кліше, що актуалізуються під час фатичної комунікації [5, с. 541], формули-прокльони [5, с. 543] та клятвені формули і формули присяги [5, с. 543–544], формули-прикмети, у яких «певні явища природи відповідно до зміни пір року пов'язуються з кліматичними чи погодними змінами» [5, с. 544].

Актуалізація принципу способу моделювання висловлення М. Лановик та З. Лановик указують на народні порівняння, «у яких одні предмети, явища або дії зіставляються з іншими предметами, явищами або діями на основі спільності, подібності, спорідненості» [5, с. 544–545], афоризми як «влучні оригінальні вислови, у яких узагальнено глибоку думку, що сформульована у стислій формі» [5, с. 545]; каламбури, побудовані на зіставленні несумісних понять та явищ, що набуває форми алогізму, небилиці [Див.: там само].

Самостійну групу паремій утворюють прислів'я, приказки й загадки на основі врахування принципу актуалізації базових одиниць пареміології, що розглядаються з огляду на своєрідність вияву синтаксичних критеріїв (просте речення; дієслівні словосполучення; іменникові словосполучення; прислівникові словосполучення [1, с. 208].

У теорії пареміографії виокремлюють такі найбільш популярні принципи опису паремій: тематичний (ідеографічний), алфавітний, алфавітно-гніздовий (за стрижневим словом ключового поняття).

Теорія пареміології та пареміографії, що проєктується на проблему класифікації паремій, має тяглу традицію, але й потребує новаторського (комплексного) підходу, що мотивований багатовекторністю їхнього дослідження.

Література

1. Баран Я. А. та ін. Фразеологія: знакові величини. Вінниця: Нова книга, 2008. 256 с.
2. Бойко Н. І. Паремійна вербалізація мовленнєвих норм у «Галицько-руських народних приповідках» І. Франка. *Література та культура Полісся*. Вип. 86, 2017. С. 210–217.
3. Дей О. І. З фольклористичної спадщини Івана Франка. Недрукована передмова до збірки прислів'їв. *Народна творчість та етнографія*. Київ, 1963. № 2. С. 94–96.
4. Колоїз Ж. В. та ін. Російсько-український тлумачний словник паремій. Кривий Ріг: ФОП Маринченко С. В. 2016. 454 с.
5. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість: підручник. Київ: Знання-Прес, 2005. 591 с.

Наталія Кондратенко
(м. Одеса)

ТЛУМАЧЕННЯ ПРИЙМЕННИКА ЗА В СЕМАНТИКО-ТЕКСТУАЛЬНІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ ЕКСПЕРТИЗИ

Семантико-текстуальні дослідження є одним з різновидів лінгвоекспертного аналізу, що регулюється на законодавчому рівні та належить до актуальних завдань сучасної судової експертизи. Глобальна «текстуалізація» інформаційного простору й активне залучення соціальних медіа до комунікативних процесів, зокрема в політичному дискурсі, зумовлює підвищений інтерес лінгвоекспертів і науковців до різних типів інформації і висловлювань, що стають об'єктом запитів. Вивчаючи дописи і коментарі користувачів соцмереж, судові експерти-лінгвісти відповідають на питання, пов'язані передусім із семантикою (встановлюють об'єктивний зміст слів, фраз, висловлювань, тексту) та прагматикою (визначають комунікативну інтенцію, особливості взаємодії комунікантів, перлокутивний ефект інтеракцій). Утім подекуди потрактування семантико-прагматичних параметрів представлених для аналізу текстових матеріалів потребує врахування граматичної семантики і загалом граматичних особливостей тексту. Саме до таких проблем належить ідентифікація і дефініювання висловлювань, виражених у формі закликів. Лінгвісти-експерти відповідають на питання «про наявність чи відсутність висловлювань, які містять заклики до певних протиправних дій з обов'язковою вказівкою на їх точність» [12, с. 194]. Судові експерти ґрунтуються на відповідній методиці [8], однак практика засвідчує наявність численних проблем з витлумаченням висловлювань, що не містять імперативів, проте виражають заклик на прагматичному рівні. Одну з таких проб-